

ALEXANDER DEN STORES HIMMELSFÄRD

AF

HANS HILDEBRAND.

År 1903 inlöstes till Statens Historiska Museum en fingerring af guld, funnen jämte en del stenar och värdelösa föremål helt nära Visby "i en remna i lerberget vid stranden mellan Manhem och fattighuset." — Ringen är här afbildad *fig. 1*. Den främre delen består af ett tomrum, som täckes med en pålödd guldskålla. På denna förekommer en grupp af små bilder: en man, som synes stående och håller båda händerna höjda uppåt, i hvardera handen ses ett otydligt föremål; under mannen en rak linje, i hvardera ändan afslutad med en cirkel; å hvar sida af mannen ett djur, hvilket af den lejonformiga bakkroppen samt fogelns hufvud, hals och vingar visar sig vara en grip.

Fig. 1.

I den på Bo Jonssons tillskyndan till svenskan öfversatta Alexanderssagan ¹ heter det v. 9055 f.:

Alexander hafdhe tha i akt
stadhelika i sit hiërta lakt
hwath konst han matte ther til finna
thz han matte himilen winna
han thænker a alla handa list
oc haffdhe i sinom thanka wist
then han iw til himilen skulle

¹ Tryckt af Svenska Fornskriftsällskapet år 1862.

æ hwath nödh han ther om tholde
han haffdhe sin hugh all ther til
wita hwath iordh oc himilen atskil
Thetta war hans mening all
oc gik aff berghith vtan forfall
genast nidher ther han war
widh rödha hafwith war han qwar
han hafdhe wærlidina swa længe leet
mang vnderlik thing i hænne seet
Nw lyste honum himilen skodha
han giordhe wt sina sændebodha
ther timbermæn waro bætzt
loot them hænta i skamman fræst
ther slöghe waro oc konstelik
bödh han thaghar göra sik
en waghñ mz konstelik bragdh
ful wæl æpter hans wilia lagdh
som han wille siælfwer hyggia
swa loot han sik waghñen byggia
ey et sin wille han fra witia
thy han ville siælf i honum sitia
han loot honum göra mz rætte tro
mz starkom æripnom binda swa
som han hafdhe sik siælfwan kæær
han thenkte ræt som thz ær
kan waghñen nidher mz mik brista
min wilia faar iak ey tha fresta
iak wil han læta binda swa wæl
iak wil ey rædhas dödh eller hæl
waghñen war nw bygdh til ænda
loot swa æpter griipom sænda
han gik a berghith mz the griipa
loot ther waghñen mædher slipa
mz enne handa behændikheet
griipana til waghñen binda leet

ræt mz starke iærnlénkia
 som the griipana kunde ey krænkia
 all thera liiff eller thera flukt
 tha han slæpte them lösa i lukt
 han bant them fore thera aas
 fore thera mwn mz starkan laas
 ther til et kar konstelik giort
 fult mz watn matelika stort
 han loot thz fore the griipa hængia
 sina reso loot han ække længia
 han sattis siælf i waghnin in
 han hafdhe oc giort mz konstelik sin
 mz watn oc kost margha handa
 at solinna hiti gör them ey wanda
 Alexander togh sik mat til födho
 oc watn til dryk aff hafwith rödha
 ther han skulle lifwa widh
 til thæs han kom ater nidh
 Nw war Alexander til redho
 loot the griipa sina winga spredha
 loot them flygha mz then wagh
 til thæs honum syntis som en aghn
 flughu swa höght op mz han
 at ængin man them se kan
 the flughu swa höght tha om sidher
 at skyyn togh moxan widher
 Alexander sa tha nidher a iordh
 han thordhe tha tala ey et ordh
 honum thykte wara wærlidina swa
 ræt som en litin ladha loo
 han sa ther hafwith ga om kring
 om iordhina slungith i en ring
 thz syntis honum som drake en
 ther beslungen ligger om en sten
 ey syntis honum tha wærlden störré

badhe watn oc iordh æn i nw hōra
Gudh wille ekki længer thola
the stora dirfwe oc gerning fola
han gaff honum et nidher fal
thz hans waghñ i stykke smal
i ena ödhn wti en skogh
the griipa alla til dödha slogh,
Alexander skadde siælfwom ænkte.

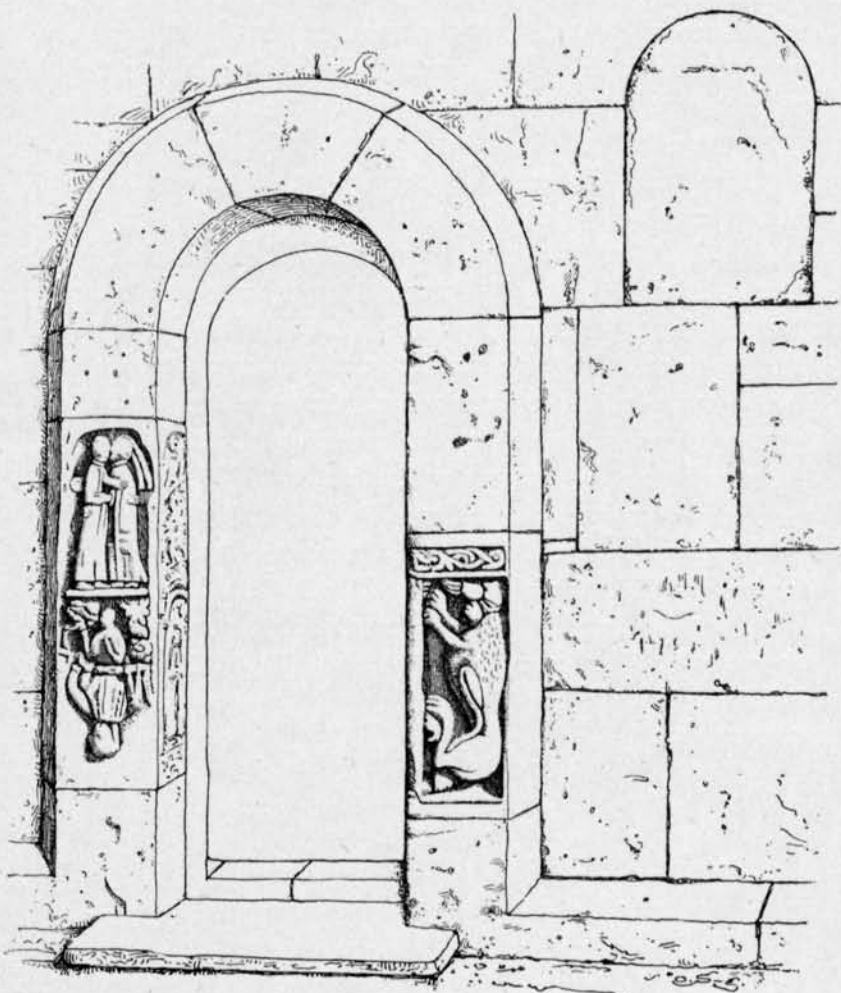

Fig. 2

Alltså: Alexander, för hvilken det ej var nog, att han hade eröfrat jorden, hyste en liflig åstundan att undersöka himlen. För sådant ändamål lät han förfärdiga en vagn och fäste vid denna tvenne gripar. För att få dem att flyga uppåt höll han upp i luften två köttbitar, fästa vid tvenne spjut. Griparne ville komma åt köttet och flögo och flögo. I den meddelade svenska texten heter det, att Gud, vredgad öfver Alexanders djärfhet, tvang honom att vända åter till jorden. Enligt andra redaktioner af Alexanderssagan fann han själf det vara obehagligt uppe i de höga rymderna, och, okunnig om tyngdkraftens lagar, hjälpte han sig ned på det viset, att han riktade köttstyckena nedåt, då griparne genast ändrade riktning.

Efter denna himmelfärd föresatte sig Alexander att undersöka äfven hafsdjupen. Han lät därför förfärdiga ett stort glaskärl, i hvilket han inneslöt sig själf. Kärlet sänktes ned i hafvet, fastgjordt vid ett fartyg. Alltsom fartyget gled fram, släpades glaskärlet fram i närheten af hafsbotten.

På ringens bilyta ses nederst de två cirklarna förenade af en linje — en påminnelse om vagnen. Griparne äro fullt tydliga. Spjuten kunna ock urskiljas och man kan ock ana åteln, som är fäst vid dem. — Ringen synes tillhöra 1200-talet.¹

Alexanderssagan förekommer i olika land, såväl i medeltidslitteraturen som i bildliga framställningar. Jfr Didron Aine, *Annales archéologiques* del 18, s. 26 och del 25, s. 141 (fig.)

En annan framställning af himmelfärden synes förekomma å korportalen i Fardhems kyrka, Gotland, (jfr fig. 2.), men framställningen är här icke lika tydlig.

¹ St. H. M. inv. 11889.